

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

**ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES**

Η Αραβική Άνοιξη και η Διεθνής κοινότητα

Ειρήνη Κοζάνη
Ερευνητική Εργασία νο. 80

ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/ντης Ερευνών
Βασίλης Παπαγεωργίου	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Ευάγγελος Διπλάρας	Μέλος
Ευάγγελος Κούλης	Μέλος
Αναστασία Τσιμπίδη	Μέλος

© 2022 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

Η Αραβική Άνοιξη και η Διεθνής κοινότητα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Εισαγωγή
- Η αρχή και η εξάπλωση της Αραβικής Άνοιξης
- Ο ρόλος και η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας στην Αραβική Άνοιξη
 - ΗΠΑ-Δύση
 - Ρωσία
 - Κίνα
- Αποτελέσματα – Επίλογος
- Πηγές

Εισαγωγή

Από την αρχή, σχεδόν, της ιστορίας τους τα αραβικά κράτη της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής φαίνεται να μοιράζονται τις ίδιες προκλήσεις και να διανύουν μία παράλληλη αν όχι ταυτόσημη πορεία. Η παρόμοια εξέλιξη των κρατών αυτών εντοπίζεται σε πολλούς βασικούς τομείς όπως την οικονομία, την εσωτερική πολιτική, την θέση στο διεθνές σύστημα, την κοινωνική ζωή και τις παραδόσεις. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από το κοινό θρήσκευμα (Ισλάμ), οι αραβικές χώρες βασίζουν την οικονομική τους δραστηριότητα στην εξαγωγή ορυκτού πλούτου, κυρίως πετρελαίου, γεγονός που όπως θα αναλυθεί και στην συνέχεια τις κατέστησε ένα από τα κύρια σημεία ενδιαφέροντος των μεγάλων δυνάμεων όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία και η Κίνα. Επίσης, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας είναι μία μάστιγα του αραβικού πληθυσμού, ειδικά την περίοδο 2007-2008 με την αύξηση των τιμών των σιτηρών και την παρατεταμένη ξηρασία όπου οδήγησε σε ένα ισχυρό κύμα εσωτερικής μετανάστευσης.

Στα παραπάνω στοιχεία προστίθενται, φυσικά, και η κοινωνικοπολιτική κατάσταση στα κράτη, η οποία στηρίζεται στα ίδια θεμέλια: την στέρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών, τον αποκλεισμό των γυναικών από τα κοινά και γενικά την μειονεκτική θέση της γυναίκας στην κοινωνία, τον άνισο καταμερισμό πλούτου καθώς και την κατάχρηση των δημοσίων αγαθών και, τέλος, τα αυταρχικά καθεστώτα-μοναρχίες που στερούν τις πολιτικές -και όχι μόνο- ελευθερίες του αραβικού πληθυσμού υπό την ηγεσία τους. Παράλληλα, σε όλες τις χώρες του αραβικού κόσμου κυριαρχεί η περιθωριοποίηση των εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων. Αποτέλεσμα των δυσλειτουργιών των κρατών αυτών ήταν η έκρηξη ενός κύματος εξεγέρσεων με σκοπό την προάσπιση των δημοκρατικών θεσμών, την ευημερία των πολιτών και την οικονομική και πολιτική εξέλιξη των κρατών. Οι εξεγέρσεις αυτές ξεκίνησαν από την Τυνησία τον Δεκέμβριο του 2010 και στη συνέχεια εξαπλώθηκαν σε πολλές χώρες του Αραβικού κόσμου όπως την Αίγυπτο, την Ιορδανία, το Σουδάν, τη Συρία, τη Λιβύη κλπ. Το κίνημα των φιλοδημοκρατικών διαδηλώσεων ονομάστηκε από τα διεθνή ΜΜΕ "Αραβική Άνοιξη", ονομασία που υιοθετήθηκε από την λεγόμενη "Άνοιξη τη Πράγας", μία προσπάθεια εκδημοκράτησης και φιλελευθεροποίησης της Τσεχοσλοβακίας το 1968. Η Αραβική Άνοιξη αποτέλεσε κομβικό σημείο για ορισμένες αραβικές χώρες, κρατούσε σε μία διαρκή εγρήγορση την διεθνή κοινότητα, και τα αποτελέσματά της είναι ορατά μέχρι και σήμερα.

Η αρχή και η εξάπλωση της Αραβικής Άνοιξης

Η Αραβική Άνοιξη ξεκίνησε στην Τυνησία τον Δεκέμβριο του 2010, όταν ο Μοχάμεντ Μπουαζίζι (Mohamed Bouazizi), ένας μικροπωλητής του οποίου κατασχέθηκε ο πάγκος με το εμπόρευσμά του από τις τοπικές αρχές δημοσίως και χωρίς να του δοθεί, μάλιστα, περιθώριο για υπεράσπιση ή καταβολή προστίμου, αυτοπυρπολήθηκε μπροστά από τα γραφεία της τοπικής ηγεσίας σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Η θυσία του Μπουαζίζι, ο οποίος έγινε μάρτυρας, ξεσήκωσε μία θύελλα αντιδράσεων στην χώρα και ώθησε τους πολίτες σε μία γενικευμένη επανάσταση, που ονομάστηκε "Επανάσταση Γιασεμιού" ενάντια σε μία διεφθαρμένη κυβέρνηση που

κακομεταχειρίζονταν τον πληθυσμό της. Η ταχύτητα με την οποία οι διαμαρτυρίες εξαπλώθηκαν στην Τυνησία ήταν εκπληκτική, καθώς η τεχνολογία έδωσε την δυνατότητα στον κόσμο να διαμαρτυρηθεί όχι μόνο με τον παραδοσιακό τρόπο, δηλαδή με πανό και πορείες, αλλά και μέσω των social media όπως το Facebook και το Twitter, στα οποία οι πληροφορίες και η ανάγκη για άμεση δράση διαδίδονταν αστραπιαία. Η κυβέρνηση της Τυνησίας προσπάθησε να καταστείλει τις εξεγέρσεις και τις διαμαρτυρίες χρησιμοποιώντας βία ενάντια στους διαδηλωτές στο δρόμο χωρίς, όμως, κανένα αποτέλεσμα. Δέκα μέρες μετά τον θάνατο του Μπουαζίζι¹, ο πρόεδρος της χώρας Zine al-Abidine Ben Ali αναγκάστηκε να παραιτηθεί μετά από 23 χρόνια αυταρχικής διακυβέρνησης και διέφυγε στη Σαουδική Αραβία στις 14 Ιανουαρίου 2011. Η τεχνολογία βοήθησε και σε αυτό το σημείο, καθώς τα social media έγιναν μέσο ταχύτερης μετάδοσης των γεγονότων και χώρος υποστήριξης και αφύπνισης των ανθρώπων παγκοσμίως. Συγκεκριμένα, η διάδοση υπήρξε τόσο γρήγορη που μέχρι το τέλος του Ιανουαρίου γειτονικές χώρες όπως το Μαρόκο, η Αλγερία και η Λιβύη, αλλά και πολλές ακόμα αραβικές χώρες όπως η Αίγυπτος, η Ιορδανία, η Υεμένη, η Συρία, το Ιράκ, το Ομάν και το Μπαχρέιν είχαν ενστερνιστεί το κίνημα της Αραβικής Άνοιξης και είχαν ξεκινήσει διαμαρτυρίες κατά των κυβερνήσεων τους. Οι πολίτες των κρατών αυτών είχαν ως αίτημα περισσότερες ελευθερίες, πολιτικές και κοινωνικές, μεγαλύτερη συμμετοχή στα κοινά και πιο φιλελεύθερα πολιτεύματα, αιτήματα τα οποία εξέφραζαν με ειρηνικές διαδηλώσεις. Σε ορισμένες χώρες, όπως το Ομάν, την Αλγερία, την Ιορδανία και το Μαρόκο οι ηγέτες έκαναν δεκτές μία σειρά από παραχωρήσεις προκειμένου να ανακόψουν την πορεία εξάπλωσης των εξεγέρσεων στην χώρα τους, χωρίς να απουσιάζουν στιγμές έντασης και αστυνομικής βίας. Στην Αίγυπτο, δεκάδες χιλιάδες Αιγύπτιοι πολίτες διαδήλωσαν στην πλατεία Ταχρίρ στο Κάιρο κατά του προέδρου Χοσνί Μουμπάρακ (Hosni Mubarak), ο οποίος παραιτήθηκε από το αξίωμά του μετά από 30 χρόνια παραμονής του στην εξουσία. Παρόμοια εξέλιξη είχαν και οι διαμαρτυρίες στην Υεμένη, όπου μετά από κάποιες συγκρούσεις μικρότερης έντασης, και συμφωνίες του προέδρου Σάλεχ για την παραίτησή του με αντάλλαγμα την ασυλία από διώξεις, η κυβέρνηση παραιτήθηκε τον Φεβρουάριο του 2012. Στις υπόλοιπες

¹ Υπέκυψε στα τραύματά του στις 4 Ιανουαρίου

περιπτώσεις, η βία των σωμάτων ασφαλείας και του στρατού υπήρξε έντονη, όπως στο Μπαχρέιν όπου οι δυνάμεις ασφαλείας κατέστειλαν βίαια το κίνημα, καθώς οι τακτικές που χρησιμοποιήθηκαν από την κυβέρνηση του Μπαχρέιν για την καταστολή των διαδηλώσεων είχε λάβει τη διεθνή προσοχή και καταδίκη. Η Ανεξάρτητη Επιτροπή Έρευνας του Μπαχρέιν κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η κυβέρνηση χρησιμοποίησε συστηματικά βασανιστήρια, ψυχολογική κακοποίηση και διέπραξε άλλες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως απάντηση στην εξέγερση του 2011^{2 3}. Η Αραβική Άνοιξη αποτέλεσε, δυστυχώς, αιτία ξεσπάσματος εμφυλίου πολέμου στη Λιβύη και την Συρία οι οποίοι συνεχίζονται μέχρι και σήμερα με την ανάμειξη και άλλων εξωτερικών δρώντων. Στην πρώτη, η εξέγερση ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2011 όταν οι αντικυβερνητικές διαδηλώσεις πήραν την μορφή ένοπλης σύγκρουσης με τις δυνάμεις ασφαλείας να ανοίγουν πυρά ενάντια στους διαδηλωτές. Οι εξεγέρσεις είχαν ως στόχο την ανατροπή του δικτάτορα Μουαμάρ Καντάφι και όταν ο εμφύλιος πόλεμος ξέσπασε προκαλώντας τον θάνατο χιλιάδων ανθρώπων, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ενέκρινε τον Μάρτιο του 2011 την χρήση όλων των αναγκαίων μέτρων για την προστασία των αμάχων. Με την έγκριση αυτή, το NATO πραγματοποίησε αεροπορικές επιδρομές έναντι κυβερνητικών στόχων με σκοπό τον καθορισμό ζώνης απαγόρευσης πτήσεων, ενώ οι χώρες της Δύσης και αρκετά αραβικά κράτη παρείχαν στρατιωτική βοήθεια στους αντάρτες, οι οποίοι κατέλαβαν την Τρίπολη μετά από 7 μήνες ένοπλης σύρραξης, συνέλαβαν και δολοφόνησαν τον δικτάτορα Καντάφι τον Οκτώβριο του 2011 μετά από 40 χρόνια σκληρής και αυταρχικής διακυβέρνησης. Στην περίπτωση της Συρίας, η Αραβική Άνοιξη άργησε σχετικά να κάνει αισθητή την παρουσία της, αλλά οι ειρηνικές διαμαρτυρίες κατέληξαν σε έντονες εκδηλώσεις βίας και αιματηρές συγκρούσεις. Οι δυνάμεις ασφαλείας της χώρας άνοιξαν πυρ κατά των πολιτών στις διαδηλώσεις που ξεκίνησαν τον Μάρτιο του 2011 και είχαν ως αποτέλεσμα την ολοένα και μεγαλύτερη κινητοποίηση του πληθυσμού με κύριο αίτημα την παραίτηση του προέδρου Μπασάρ Αλ-Άσαντ και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Ο πρόεδρος Αλ-Άσαντ φαίνεται να είχε την υποστήριξη των Ενόπλων Δυνάμεων και έτσι μπόρεσε να

² Arab Spring: Bahrain, Illinois University Library, <https://guides.library.illinois.edu/c.php?g=348276&p=2346880>

³ Την έκθεση της Ανεξάρτητης Επιτροπής Έρευνας του Μπαχρέιν για τις εξεγέρσεις του 2011-2014 θα την βρείτε εδώ <http://files.bici.org.bh/BIClreportEN.pdf>

διατηρήσει την εξουσία, η οποία στοίχισε τη ζωή σε περισσότερους από 500.000 Σύριους μέχρι σήμερα και έχει προκαλέσει ένα τεράστιο κύμα μετανάστευσης, ενώ η Συρία κατέστη τόπος δράσης τρομοκρατικών οργανώσεων όπως το ISIS και η Αλ-Κάιντα μετατρέποντας τις προσπάθειες των πολιτών για περισσότερες ελευθερίες και αξιοκρατία σε εργαλείο για τις δικές τους επιδιώξεις.

Ο ρόλος και η αντίδραση της διεθνούς κοινότητας στην Αραβική Άνοιξη

ΗΠΑ-Δύση

Οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) για περισσότερο από 50 χρόνια ακολουθούν μία πολιτική στη Μέση Ανατολή και την Βόρεια Αφρική που στηρίζεται στα ζωτικά συμφέροντα που έχουν στην περιοχή. Η ανάδειξη οποιασδήποτε δύναμης στην περιοχή σε περιφερειακό ηγεμόνα, η ελεύθερη ροή των ενεργειακών πόρων, η προστασία των αμερικανικών επενδύσεων στα αραβικά κράτη και η διατήρηση της ισορροπίας και ειρήνης μεταξύ του αραβικού κόσμου και του Ισραήλ, αποτελούν τους βασικούς άξονες στους οποίους κινείται η εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ στις αραβικές χώρες και οι ίδιοι άξονες καθόρισαν την αντίδραση και την ανάμειξη των Αμερικανών στις εξεγέρσεις της Αραβικής Άνοιξης. Ουσιαστικά, οι ΗΠΑ επιζητούσαν αξιόπιστους συμμάχους στην περιοχή που να τους επιτρέπουν να έχουν παρουσία εκεί τόσο οικονομικά όσο και πολιτικά και να υποστηρίζουν τα αμερικανικά συμφέροντα. Αυτό κατάφεραν να το πετύχουν στηρίζοντας τα αραβικά αυταρχικά καθεστώτα και συμμαχώντας με αυτά. Αυτός ήταν ο κύριος λόγος που το ξέσπασμα της Αραβικής Άνοιξης έφερε τις Ηνωμένες Πολιτείες μπροστά σε ένα δίλημμα: Ως δυτική φιλελεύθερη δημοκρατική υπερδύναμη όφειλαν να στηρίξουν την επιθυμία του αραβικού πληθυσμού να διεκδικήσει τα δικαιώματά του και να εγκατασταθεί η δημοκρατία ή έπρεπε να υποστηρίξουν τα συμφέροντά τους στην περιοχή με κάθε κόστος, ακόμα και αν αυτό σήμαινε την στήριξη ολοκληρωτικών καθεστώτων που επί δεκαετίες παραβίαζαν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Στην ίδια θέση βρέθηκαν και άλλες χώρες του δυτικού κόσμου όπως η Γαλλία, η Βρετανία και η Ιταλία που είχαν τα δικά τους συμφέροντα στην περιοχή. Στην Τυνησία, η οποία δεν βρισκόταν στο επίκεντρο των αμερικανικών ενδιαφερόντων, οι ΗΠΑ τήρησαν ουδέτερη στάση καθ' όλη την

διάρκεια των αναταραχών και μόνο όταν ο Ben Ali παραιτήθηκε και κατέφυγε στην Σαουδική Αραβία, στήριξαν ανοιχτά την επανάσταση. Η περίπτωση της Αιγύπτου απαιτούσε άλλη αντιμετώπιση καθώς οι σχέσεις των Ηνωμένων Πολιτειών με τον πρόεδρο Μουμπάρακ ήταν πολύ στενές και τα οφέλη από την συνεργασία με την χώρα μεγάλα. Συνεπώς, η στήριξη εκεί ήταν εμφανής και η επιρροή έντονη, καθώς οι ΗΠΑ πίεσαν τον αιγυπτιακό στρατό να μην χρησιμοποιήσει ένοπλη βία έναντι των διαδηλωτών και η στήριξη στον Μουμπάρακ σταμάτησε μόνο όταν φάνηκε να είναι επιζήμια και αναποτελεσματική. Η Συρία και η Λιβύη, από την άλλη πλευρά, λόγω του εμφυλίου που ξέσπασε και στις δύο, έγιναν το επίκεντρο της προσοχής όχι μόνο των ΗΠΑ και του δυτικού κόσμου αλλά ολόκληρης της διεθνούς κοινότητας. Στη Λιβύη συγκεκριμένα, η Δύση φάνηκε να ενδιαφέρθηκε περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη χώρα κατά τη διάρκεια της Αραβικής Άνοιξης, καθώς οι ευρωπαϊκές χώρες ήθελαν πρόσβαση στα τεράστια αποθέματα πετρελαίου της Λιβύης. Καθώς οι δεσμοί της Λιβύης με δυνάμεις όπως οι ΗΠΑ, η Βρετανία, η Γαλλία και η Ιταλία και η μετέπειτα στάση τους απέναντι σε αυτή στηρίζεται στον Καντάφι, είναι σημαντικό να εξεταστεί η πορεία των σχέσεων του με τη Δύση. Η αρχικά αρνητική στάση του Καντάφι απέναντι στην διάθεση του λιβυκού πετρελαίου στη Δύση ανετράπη στις αρχές του 2000, μετά από τις κινήσεις των ΗΠΑ και της Βρετανίας με σκοπό την ανατροπή του από την εξουσία. Η Λιβύη υπέγραψε συμφωνίες για εξαγωγή πετρελαίου στη Δύση, έγινε ο κύριος αγοραστής όπλων από τις δυτικές χώρες και κατόρθωσε να γίνει απαραίτητος στους δυτικούς για την προάσπιση των συμφερόντων τους στη Μέση Ανατολή και την Βόρεια Αφρική. Από το 2009 και μετά, η αλλαγή στην αντιμετώπιση των δυτικών συμμάχων από τον Καντάφι, οι απειλές και οι δυσμενείς όροι με τους οποίους οι επιχειρήσεις υπέγραφαν, πλέον, συμφωνίες με την Λιβύη ώθησαν τις δυτικές δυνάμεις που αναφέρθηκαν να επιθυμούν ξανά την απομάκρυνσή του από την εξουσία. Όταν η Αραβική Άνοιξη έφτασε και στην Λιβύη, επομένως, η ευκαιρία παρουσιάστηκε για να επιτευχθεί ο στόχος της Δύσης. Οι επιχειρήσεις που διεξήγαγαν οι ΗΠΑ, η Βρετανία και η Γαλλία φάνηκε να αγνοούν την οδηγία του ΟΗΕ για την ασφάλεια των αμάχων. Επιπλέον, η Βρετανία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Ιορδανία, το Κατάρ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα παραδέχθηκαν αργότερα ότι έστειλαν ειδικές δυνάμεις στην περιοχή, παρόλο

που αυτό δεν επιτρεπόταν από το ψήφισμα του ΟΗΕ. Το NATO, μαζί με τους περιφερειακούς συμμάχους του, συνέβαλε στην απομάκρυνσή του Καντάφι χρησιμοποιώντας τη στρατιωτική, πολιτική και οικονομική του επιρροή. Το NATO υποστήριξε ότι η επέμβασή του ήταν καθαρά ανθρωπιστική. Στην πραγματικότητα, το NATO ήθελε να απομακρύνει τον Καντάφι και να αποκτήσει επιτέλους πρόσβαση στο λιβυκό πετρέλαιο. Η αποστολή τους θεωρήθηκε επιτυχής, καθώς η βάνουση δολοφονία του Καντάφι εξακολουθεί να θεωρείται "νίκη" της Αραβικής Άνοιξης και όχι παράδειγμα παράνομης ξένης επέμβασης⁴.

Ρωσία

Τα ρωσικά ενδιαφέροντα στις χώρες που ξέσπασε το κίνημα της Αραβικής Άνοιξης ήταν αρκετά και σε αρκετές περιπτώσεις ταυτίζονταν με αυτά της Δύσης. Η Ρωσία και ο δυτικός κόσμος, τόσο στη στάση τους όσο και στις επιδιώξεις τους σχετικά με τις εξελίξεις στην Τυνησία, την Αίγυπτο και την Υεμένη, ακολουθούσαν μία κοινή πορεία. Η πολιτική αλλαγή στα κράτη αυτά δεν τους έβρισκε αντίθετους και η ανάμειξή τους εκεί δεν ήταν τόσο έντονη. Στην Λιβύη, όμως, η αρχική στάση της Ρωσίας ήταν σαφώς διαφοροποιημένη, καθώς παρά την επιθυμία του NATO και των συμμάχων του να εμπλακούν στον εμφύλιο της χώρας, οι Ρώσοι θεωρούσαν ότι μία τέτοια ξένη στρατιωτική παρέμβαση θα οδηγούσε σε άνοδο των Ισλαμιστών, γεγονός που θα επηρέαζε πολλές περιοχές και θα έβλαπτε σοβαρά ευρωπαϊκά, αμερικανικά και ρωσικά συμφέροντα. Για τον λόγο αυτό, η Ρωσία απείχε από τη ψηφοφορία του ΟΗΕ για ζώνη απαγόρευσης πτήσεων στη Λιβύη. Στη συνέχεια, η ρωσική πολιτική προς την Λιβύη φαίνεται να άλλαξε και εν τέλει ταυτίστηκε με εκείνη της Δύσης. Η περίπτωση της Συρίας αποτέλεσε το κύριο σημείο διαφοράς μεταξύ Ρωσίας και Δύσης στην περίοδο της Αραβικής Άνοιξης καθώς οι απόψεις για το πώς έπρεπε να διαχειριστεί την κατάσταση διέφεραν. Η Ρωσία, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, έβλεπε τον πρόεδρο Αλ-Άσαντ ως σύμμαχο και υποστήριζε το καθεστώς Άσαντ όχι μόνο για να διατηρήσει τα συμβόλαια όπλων, τις επενδύσεις σε πετρέλαιο και τη ναυτική πρόσβαση στη

⁴ NATO, Gaddafi, and the Arab Spring, Sage Pothier, 7 Febr 2022, THE MCGILL INTERNATIONAL REVIEW, <https://www.mironline.ca/nato-gaddafi-and-the-arab-spring/>

Μεσόγειο. Ούτε ανησυχούσε μόνο ότι η πτώση του Άσαντ θα είχε ως αποτέλεσμα η Συρία να μετατραπεί από σύμμαχος της Ρωσίας σε σύμμαχο των ΗΠΑ. Αυτό που φοβόταν κυρίως η Ρωσία, αντίθετα, είναι ότι η πτώση του καθεστώτος Άσαντ θα σημάωνε το τέλος ενός σημαντικού εμποδίου που έχει χρησιμεύσει για να περιορίσει την άνοδο ενός σουνιτικού φονταμενταλιστικού κινήματος, υπό την καθοδήγηση της Σαουδικής Αραβίας, το οποίο θα επιδίωκε την εξάπλωσή του⁵.

Κίνα

Η εξάρτηση από πόρους όπως πετρέλαιο και η εξάπλωση του καπιταλιστικού συστήματος δεν θα μπορούσαν να επιτρέψουν στην Κίνα να μείνει αμέτοχη στις ανακατατάξεις που δημιουργήσε η Αραβική Άνοιξη. Παρά την έντονη επιθυμία του Πεκίνου να εξελιχθεί σε έναν καινούργιο “παίκτη” στην Μέση Ανατολή και να ασφαλίσει τα συμφέροντά του στην περιοχή, η αρχική αντίδραση προς τις δημοκρατικές εξεγέρσεις στην Τυνησία, την Αίγυπτο και την Λιβύη εντάσσονταν σε μία πολιτική αποστασιοποιημένης εποπτείας, ένα είδος “περίμενε και παρατήρησε”. Η διστακτική αντίδραση της Κίνας οφείλεται ,πρώτον στον φόβο για παρόμοιες δημοκρατικές εξεγέρσεις στο εσωτερικό της, για μελλοντική ξένη ανθρωπιστική παρέμβαση στα εσωτερικά της λόγω παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τα οποία κατηγορείται η Κίνα εδώ και πολλές δεκαετίες από τη διεθνή κοινότητα και είναι σαφές ότι μία στήριξη ανθρωπιστικής παρέμβασης στις χώρες της Αραβικής Άνοιξης από την ίδια θα δημιουργούσε μία δικαιολογία για να επέμβουν και εκεί αργότερα οι δυτικές δυνάμεις, και δεύτερον στο γεγονός ότι η πτώση των αυταρχικών καθεστώτων στα αραβικά κράτη θα έθετε σε κίνδυνο τα κινέζικα συμφέροντα λόγω της στενής συνεργασίας των καθεστώτων τους με το Πεκίνο. Η παθητική στάση της Κίνας, η υποστήριξη της σταθερότητας και η επιστροφή στο υπάρχον status quo δεν μπορούσε να συνεχιστεί ειδικά μετά την αποχή της από το ψήφισμα του ΟΗΕ για επέμβαση στην Λιβύη, καθώς οι Κινέζοι συνειδητοποίησαν ότι ήταν πολλά αυτά που θα έχαναν σε σχέση με όσα θα κέρδιζαν. Η παραδοσιακή στάση αποχής, επομένως, έπρεπε να

⁵ Russia and the Arab Spring, Mark N. Katz, April 3, 2012, Middle East Institute, <https://www.mei.edu/publications/russia-and-arab-spring>

εγκαταλειφθεί και αυτό έγινε στο ψήφισμα του ΟΗΕ για επέμβαση στην Συρία, στο οποίο η Κίνα στήριξε την Ρωσία και ψήφισε κατά, επιτυγχάνοντας αφενός την μελλοντική στήριξη της Ρωσίας και αφετέρου την διατήρηση της ισορροπίας δυνάμεων. Μετά την κίνηση αυτή, οι σινο-αραβικές διπλωματικές σχέσεις ενισχύθηκαν και η Κίνα αποφάσισε πως πρέπει να υιοθετηθεί μία πιο ενεργή και παρεμβατική πολιτική στον Αραβικό κόσμο καθώς τα οφέλη ήταν πολλά και στον οικονομικό και στον πολιτικό τομέα (ισχυρή παρουσία και ανταγωνισμός σε χώρες καπιταλιστικών ευρωπαϊκών ενδιαφερόντων).

Αποτελέσματα – Επίλογος

Ποια ήταν όμως τα αποτελέσματα της Αραβικής Άνοιξης και τι θα μπορούσε να διδαχθεί η διεθνής κοινότητα από αυτά; Η κύρια συνέπεια της Αραβικής Άνοιξης ήταν η αλλαγή του πολιτικού τοπίου στον Αραβικό Κόσμο. Έγινε, δηλαδή, φανερό ότι ακόμα και σε συντηρητικές κοινωνίες όπως οι αραβικές, η δύναμη της φωνής του λαού μπορεί να επιφέρει σημαντικές αλλαγές, όχι απλά μία εκδήλωση αμφισβήτησης της ηγεσίας αλλά ολοκληρωτική πτώση καθεστώτων. Σε χώρες όπως το Μπαχρέιν, το Ομάν, το Μαρόκο και τη Τυνησία, η έννοια του Άραβα πολίτη άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά και οι πολίτες των χωρών υποστηρίζουν ότι ο στόχος για πολιτικές ελευθερίες επιτεύχθηκε⁶. Δυστυχώς, όμως, η Αραβική Άνοιξη δεν έφερε τα αναμενόμενα επιθυμητά αποτελέσματα. Σε πολλές περιπτώσεις, η ανεργία, η διαφθορά, η αστάθεια και οι εσωτερικές αναταραχές δεν φαίνεται να εξαλείφθηκαν, ενώ στη Λιβύη και τη Συρία οι προσπάθειες εκδημοκρατισμού πυροδότησαν εμφύλιο πόλεμο με τρομερές απώλειες ανθρωπίνων ζωών. Οι εξεγέρσεις προκάλεσαν την αλλαγή ορισμένων καθεστώτων χωρίς όμως την εγκαθίδρυση σημαντικά διαφοροποιημένων δημοκρατικών κυβερνήσεων. Επιπλέον, οι διαδηλώσεις που ουσιαστικά είχαν ως αίτημα πολιτικά και οικονομικά δικαιώματα λειτούργησαν ως εργαλείο για τους τζιχαντιστές (κυρίως στην Συρία) με σκοπό την επιδίωξη δικών τους στόχων καθώς και την ανάπτυξη της τρομοκρατίας. Τέλος, οι γρήγορες αλλαγές και η αστάθεια που προκλήθηκαν στην περιοχή προκάλεσαν την ανάμειξη και αντίδραση μεγάλων

⁶ A Revolution: The Arab Spring, JUL 5, 2020, Arab America, <https://www.arabamerica.com/a-revolution-the-arab-spring/>

δυνάμεων όπως οι ΗΠΑ, οι Δυτικές χώρες και η Ρωσία καθώς και την έντονη παρουσία της Κίνας στην περιοχή, η οποία έως τότε διατηρούσε μία πιο αποστασιοποιημένη στάση. Με αυτό τον τρόπο οι αραβικές χώρες έγιναν το επίκεντρο ενδιαφέροντος των δυνάμεων αυτών επιτρέποντας την εξάρτησή τους από αυτές για οποιαδήποτε οικονομική και κοινωνικοπολιτική αλλαγή επιθυμούσαν να πραγματοποιηθεί. Γίνεται, επομένως κατανοητό από την μία ότι η Β. Αφρική και η Μέση Ανατολή διαδραματίζουν μέχρι σήμερα και θα συνεχίσουν να διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην διεθνή σκηνή καθώς συγκεντρώνουν τα συμφέροντα όλων των κυρίων "παικτών" και από την άλλη πόσο απρόβλεπτες μπορούν να γίνουν οι επαναστάσεις επιφέροντας θετικά και αρνητικά αποτελέσματα τόσο για τις χώρες στις οποίες εξελίσσονται όσο και για τα υπόλοιπα κράτη παγκοσμίως.

Πηγές

- NATO, Gaddafi, and the Arab Spring, Sage Pothier, 7 Febr 2022, THE MCGILL INTERNATIONAL REVIEW, <https://www.mironline.ca/nato-gaddafi-and-the-arab-spring/>
- Russia and the Arab Spring, Mark N. Katz, April 3, 2012, Middle East Institute, <https://www.mei.edu/publications/russia-and-arab-spring>
- Arab Spring: Bahrain, Illinois University Library, <https://guides.library.illinois.edu/c.php?g=348276&p=2346880>
- A Revolution: The Arab Spring, JUL 5, 2020, Arab America, <https://www.arabamerica.com/a-revolution-the-arab-spring/>
- How the Arab Spring changed the Middle East and North Africa forever, Mohamed-Ali Adraoui, May 26, 2021, The Conversation, <https://theconversation.com/how-the-arab-spring-changed-the-middle-east-and-north-africa-forever-161394>
- Arab Spring: Its Causes and Consequences, Abdul Qadir Mushtaq, Muhammad Afzal, January - June, 2017, http://pu.edu.pk/images/journal/HistoryPStudies/PDF_Files/01_V-30-No1-Jun17.pdf

- Islamism, the Arab Spring, and the Failure of America's Do-Nothing Policy in the Middle East, Shadi Hamid, October 9, 2015, The Atlantic, <https://www.theatlantic.com/international/archive/2015/10/middle-east-egypt-us-policy/409537/>
- Arab Spring, History.com Editors, January 10, 2018 (update January 17, 2020), HISTORY, <https://www.history.com/topics/middle-east/arab-spring>
- Britannica, T. Editors of Encyclopedia (2021, January 27). Arab Spring. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/Arab-Spring>
- The Arab Spring at Ten Years: What's the Legacy of the Uprisings? Kali Robinson and Will Merrow, December 3, 2020, Council on Foreign Relations, <https://www.cfr.org/article/arab-spring-ten-years-whats-legacy-uprisings>
- China and the "Arab Spring": a new player in the Middle East? Ahmed Kandil, 5 JULY 2012, IEMed, <https://www.iemed.org/publication/china-and-the-arab-spring-a-new-player-in-the-middle-east/>
- How economic hardship fueled the Arab Spring 10 years ago, Abubakr Al-Shamahi, 17 Dec 2020, Al-Jazeera, <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/17/bread-and-gas-economic-boost-needed-after-arab-spring>
- Αραβική άνοιξη: Τι ήταν εν τέλει και ποια τα αποτελέσματα της, Σαπφώ Πρασσά, 24 December 2020, ΟΔΕΘ, διαθέσιμο <https://odeth.eu> διεθνής και ευρωπαϊκή πολιτική επικαιρότητα